

ЁШЛАРНИНГ АКМЕОЛОГИК КАРАШЛАРИНИ ШАКЛЛАНТИРИШДА ИСЛОМ МАЪНАВИЯТИНИНГ АҲАМИЯТИ

Кенжаев Шавкатжон Хусанович

Гулистон. Гулистон давлат университети катта ўқитувчиси.

+99890-680-79-07

Ўзбекистон Президенти Ш.М.Мирзиёев “Дунё шиддат билан ўзгариб, барқарорлик ва халқларнинг мустаҳкам ривожланишига раҳна соладиган турли янги таҳдид ва хавфлар пайдо бўлаётган бугунги кунда маънавият ва маърифатга, ахлоқий тарбия, ёшларнинг билим олиш, камолга интилишга эътибор қаратиш ҳар қачонгидан ҳам муҳимдир. Айнан таълим ва маърифат башарият фаровонлигининг асосий омилларидан ҳисобланади, инсонларни эзгуликка даъват этади, саховатли, сабр-қаноатли бўлишга ундайди”, деб таъкидлайди. Шу боис ҳам халқимиз ва давлатимиз, ҳар қайси инсоннинг барча ҳаракатлари, эзгу ниятлари марказида фарзандларимизни жисмоний ва маънавий жиҳатдан соғлом қилиб ўстириш, уларнинг бахту саодати, фаровон келажагини кўриш бошқа халқларнинг фарзандларидан ҳеч ҳам кам бўлмайдиган авлодни тарбиялаш орзуси туради. Чунки ҳар томонлама етук авлодгина бугун ҳаёт олдимизга қўяётган ўта мураккаб оғир синов ва қийинчиликларни енгиши, кўзланган юксак мақсад ва марраларни эгаллаши мумкин.

Жамиятда соғлом маънавий муҳитни яратиш, ҳар томонлама етук баркамол авлодни вояга етказишда ислом дини ва унинг халқчил фалсафаси алоҳида аҳамиятга эга.. Инсон ва жамоаларнинг ўз тараққиётида юксак даражага эришишини ўрганувчи фанлар мажмуаси акмеология дейилади. Бу фан инсон ва жамоалар ўз тараққиётида юксакликка эришишини ўрганувчи барча фанлар билан чамбарчас алоқада булади. Айниқса унинг шарқона эзгу хусусиятларни ўзида мужассамлашгирган шахснинг маънавий камолотига таъсир ўтказадиган жиҳатлари муҳим ҳисобланади.

Чунки, хозирги кунда инсоннинг балоғат даврини тадқиқ этувчи ишлар санокли. Шундай экан, акмеологиянинг инсон балоғат даврига кадам босгандан сўнгги даврни тадқиқ этиши ёш давлари психологияси томонидан зарурий шартдир. Шундан келиб чикиб, акмеология инсон умрининг энг актив даврини, яъни болалик ва кексалик оралиғидаги даври, унда кечадиган турли физиологик, психологик ҳолатларни ўрганади. Акмеологиянинг энг асосий хусусиятларидан бири жисмонан бақувватлик ҳисобланади. Инсон айнан балоғат даврида жисмонан камол топади ва куч қувватга эга бўлади. Инсон организмдаги деярли барча аъзолар ўз тараққиётида мукамаллик даражасига етади. Бунда нафакат жисмонан саломатлик, балки шахс психофизиологик кўрсаткичлари ҳам ўзининг энг ривожланган ҳолатига эришади. Инсоннинг жисмоний камолати тўғрисида ислом динининг асосий кўрсатмаларидан бири инсон тугилганидан эътиборан, унга берилган соғлик, кўркамликни умрининг охирига қадар омонат деб билиши ва ўз ҳолича, янада такомиллаштириб саклашга интилиб яшаши зарур. Шу сабабли ҳам исломий тарбиянинг асосий хусусиятларидан бири инсон таънасига салбий таъсир қилувчи барча нарсаларнинг ҳаром қилинганидир. Шунингдек, доимий поклик, рухий хасталикларга олиб келувчи турли хил тухмат, ғийбат ва шу каби маънавий иллатлар ҳам ҳаром қилингани ислом маънавиятининг талабларига мувофиқдир.

Инсоннинг жисмоний жихатдан саломатлик чўққисига эришиши, танадаги биологик ва психофизиологик жараёнларнинг бир маромда бўлиши инсон кайфиятида ижобий туйғулар ва руҳиятида ўз-ўзидан қоникқиш, ишонч ҳиссининг юзага келишига асос бўлади.

Ислом тарбияси шахсни мустақил оила қуриш, ота-она, турмуш ўртоғи ва фарзанд олдидаги бурч каби инсонни улуғловчи негизларни тарғиб қилиши акмеология фанининг асосий тамойилларига мос келади.

Акмеология фанининг яна бир вазифаси инсонни ўз касбининг моҳир мутахассиси қилиб тарбиялашдир. Чунки инсон айнан балоғат ёшида бирон касбни эгаллай бошлайди ва кўп ҳолларда хатто умрининг охиригача ўз

хаёти мазмуни деб қарайди. Балоғатнинг маълум даврига келиб касб, инсон шуғулланадиган меҳнат фаолияти унинг мавқеини таърифлашдаги асосий манбага айланади ва одамлар нигоҳида унинг жамиятдаги ўрнини белгиловчи асосий негизга айланади. Шарқона урф-одатлар, исломий кадриятларга кўра эркак кишининг ўз касби соҳасидаги етуклиги, шу касб орқали оиласини тебратиши, уни етук, оилапарвар инсон деб баҳолашда муҳим мезондир.

Бизга маълумки акмеологик даврда шахс табиий ва ижтимоий етукликка эришади. Инсонни фаол шахс сифатида тушуниш, уни етук шахс сифатида талқин этиш акмеология фанининг предметини аниқлаштиришга имкон яратади. Шу муносабат билан, балоғат даврига етган инсонни бир бутун тузилма сифатида тушунган ҳолда ундаги индивидга, шахсга ва субъектга хос жиҳатларни алоҳида таҳлил этишимиз мумкин.

Шунингдек бугунги кунда ислом маънавияти ва акмеологик муаммоларнинг ўзаро алоқадорлик жиҳатлари тадқиқ қилинганда яна кўйидагиларга алоҳида аҳамият бериш лозим:

- дин ва акмеология фанлари бир бири билан чамбарчас боғлиқ ҳолда шаклланиб келган ижтимоий-тарихий ҳодисадир;

-маънавият ва акмеологиянинг ўзгармас олтин қоидалари диний кадриятларда ҳам ўз аксини топган бўлиб, уни туғри тушуниш ва тушунтириш, амалиётга татбиқ қилиш муҳим;

- Ислом манбаларидаги маънавий ғояларни, уларнинг фалсафий моҳиятини тадқиқ қилиш ёшларда акмеологик қарашларни шакллантириш борасидаги муаммоларнинг (жумладан этосферани вужудга келтириш) ҳал қилинишида муҳим аҳамият касб этади;

- халиимиз хаётида муҳим тарихий бурилиш ҳисобланган мустақилликка эришгандан кейин пайдо бўлган ижтимоий маконда кишиларнинг онгини ўзгартириши, уларда борлиққа, жамиятга, давлатга бўлган янгича дунёқарашни шакллантириш зарурати тугилди. Бу ўринда асосий воситалар сифатида миллий ўзликни англаш, миллий кадриятлар ва миллий маънавий

меросдан фойдаланилди ва фойдаланилмоқда. Хусусан миллий кадриятимиз даражасига кўтарилган ислом динининг анъана ва маросимлари, ахлоқий таълимотининг ўрни катта бўлмоқда;

- мафкуравий хуружлар авж олган ҳозирги вақтда жамиятни, айниқса ёшларни оммавий маданиятга, ҳаётга, жамиятга бўлган енгил елпи карашлардан халос қилишда ҳам ислом маданиятининг маънавий ва акмеологик ғояларнинг аҳамияти ошиб бормоқда;

- ҳозирги экологик инқироз ва ҳалокат хавфи ортиб бораётган шароитда маънавий ва акмеологик тарбиянинг энг муҳим омили бўлган табиат билан доимий равишда муносабатда бўлмай туриб, маънавий жиҳатдан ривожланиш, маънавий ва акмеологик тарбияни уюштириш мумкин эмас.

Хулоса қилиб айтганда, маънавий-акмеологик тарбия ижтимоий фаол, хар томонлама ривожланган шахсни тарбиялаш мақсадига йўналтирилган. Ўзбекистан Мустақил давлат сифатида фуқароларининг, айниқса ёш авлодни маънавий-акмеологик дунёқарашини янада такомиллаштиришни ўз олдига асосий вазифалардан бири сифатида белгилаб, кишиларнинг бадий, ижтимоий, тиббий маданиятини юксалтириш, ижтимоий талаб-эҳтиёжлар қондиришни мақсад қилиб қўйган.